

MARTA KOWALCZYK-LUDZIA¹
KATARZYNA PRUSZKIEWICZ-SŁOWIŃSKA²

WYBRANE ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE KRADZIEŻY TOŻSAMOŚCI NA GRUNCIE PRZEPISÓW PRAWA KARNEGO I PRAWA MEDYCZNEGO — STUDIUM PRZYPADKU

Skala zjawiska polegającego na przywłaszczeniu tożsamości zwiększa się wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego³. Z roku na rok odnotowuje się jego wzrost, bowiem dane osobowe przetwarzane są na coraz większą skalę zarówno w Internecie, jak i bazach danych, stając się celem ataku przestępców. Słusznie podkreśla się, że coraz częściej weryfikacja danych osobowych następuje bez osobistego kontaktu między osobą podającą dane a osobą, która je weryfikuje⁴ (przykładem może być umówienie wizyty u lekarza rodzinnego, lekarza specjalisty, dentysty w niepublicznym zakładzie opieki zdrowotnej za pośrednictwem infolinii; podczas rozmowy telefonicznej należy podać konsultantowi numer PESEL lub datę urodzenia w celu weryfikacji tożsamości).

Przestępstwo kradzieży tożsamości zostało wprowadzone do rozdziału XXIII pt. *Przestępstwa przeciwko wolności* polskiego kodeksu karnego art 1 pkt 2 ustawy z 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny⁵,

¹ Dr Marta Kowalczyk-Ludzia — adiunkt w Katedrze Procesu Karnego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Zainteresowania naukowo-badawcze skupione na procesie karnym i naukach pokrewnych.

Adres do korespondencji: <marta.kowalczyk.ludzia@gmail.com>.

² Dr Katarzyna Pruszkiewicz-Słowińska — adiunkt w Katedrze Procesu Karnego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Zainteresowania naukowe koncentrują się wokół procesu karnego i ochrony danych osobowych. Autorka publikacji w języku polskim i angielskim.

Adres do korespondencji: <katarzyna.slowinska@uwm.edu.pl>.

³ Terminem tym określa się społeczeństwo, którego funkcjonowanie opiera się przede wszystkim na wytwarzaniu, gromadzeniu, przetwarzaniu i obiegu informacji przy użyciu nowoczesnych technologii komunikacyjnych — por. K. Doktorowicz, *Europejski model społeczeństwa informacyjnego. Polityczna strategia Unii Europejskiej w kontekście globalnych problemów wieku informacji*, Katowice 2005, s. 9 i nast.

⁴ K. Sowirka, *Przestępstwo „kradzieży tożsamości” w polskim prawie karnym*, „Ius Novum” 2013, nr 1, s. 65.

⁵ DzU nr 72, poz. 381.

której weszła w życie 6 czerwca 2011 r. Przepis art. 190a § 2 kodeksu karnego stanowi, że „Kto, podszywając się pod inną osobę, wykorzystuje jej wizerunek lub inne jej dane osobowe w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej lub osobistej podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”⁶. Jeżeli następstwem tego czynu jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (art. 190a § 3 k.k.).

Intencją ustawodawcy było uregulowanie odpowiedzialności karnej m.in. takich zachowań, jak zamieszczanie zdjęć ofiar i komentarzy ujawniających informacje o nich w Internecie, zamawianie na koszt ofiar niechcianych towarów i usług, czy rozpowszechnianie informacji o pokrzywdzonym, np. na popularnych portalach społecznościowych przez tworzenie bez jego wiedzy i zgody kont osobistych⁷. Celem projektodawców było przede wszystkim zapewnienie ochrony dla swobody (wolności) decydowania o swoim życiu osobistym, co wiąże się z prawem ochrony życia prywatnego. Przepisu tego nie umieszczono w katalogu przestępstw znajdujących się w ustawie z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁸, bowiem ustawa ta penalizuje w większości przestępstwa o charakterze indywidualnym, popełniane przez administratorów zbiorów danych lub osoby przetwarzające dane osobowe, a przestępstwo kradzieży tożsamości ma charakter powszechny⁹.

Przepis umieszczono w rozdziale przestępstw przeciwko wolności, co budzi wątpliwości. Wydaje się, że rodzajowym przedmiotem ochrony jest wizerunek, dobre imię, cześć. Nie jest łatwo sprecyzować indywidualny przedmiot ochrony. Może być to prawo do wizerunku konkretnej osoby, prawo do tożsamości¹⁰.

Przepis art. 190a § 2 k.k. penalizuje zachowanie się sprawcy, które polega na podszyciu się pod inną osobę przez wykorzystanie jej wizerunku lub innych jej danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody majątkowej (opierając się na dorobku doktryny prawa cywilnego — uszczerbku o charakterze finansowym) lub osobistej (krzywdy doznanej w sferze dóbr osobistych pokrzywdzonego, np. utraty dobrego imienia).

Za dane osobowe uważa się — według art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie danych osobowych — wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne,

⁶ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, DzU nr 88, poz. 553 (dalej: k.k.).

⁷ Uzasadnienie do ustawy z 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny, Sejm VI kadencji, druk sejmowy nr 3553.

⁸ Tekst jedn. DzU z 2016 r., poz. 922.

⁹ Uzasadnienie do ustawy z 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny, wyd. cyt.

¹⁰ M. Budyn-Kulik, *Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 25 lutego 2011 r. o zmianie ustawy Kodeks karny*, Lex/el. 2011.

np. PESEL (numer identyfikacyjny), wzrost (cechy fizyczne), poglądy filozoficzne (cechy społeczne), kod genetyczny (cechy fizjologiczne). O tym, czy dana informacja ma charakter danych osobowych, decyduje jej przydatność do ustalenia tożsamości osoby, której ta informacja dotyczy¹¹.

Wizerunek to czyjaś podobizna na rysunku, obrazie, zdjęciu¹² itp., jest informacją, o jakiej mowa w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, a także nierozłącznym atrybutem każdego człowieka i jako taki stanowi jego dobro osobiste. Rozpowszechnianie wizerunku podlega ochronie na podstawie art. 81 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹³, a także na podstawie przepisów dotyczących ochrony dóbr osobistych (art. 23 i art. 24 kodeksu cywilnego¹⁴).

Zachowanie się sprawcy może być bezpośrednio nakierowane na inną osobę (np. przez podanie jej cudzych danych osobowych) lub na urządzenie (np. system informatyczny, który weryfikuje tożsamość osoby na podstawie podawanych danych). Zatem czyn zostaje dokonany, gdy sprawca wykorzystał cudze dane osobowe, a więc użył ich wobec innej osoby lub wprowadził do urządzenia¹⁵.

Przestępstwo z art. 190a § 2 k.k. ma charakter powszechny, formalny, jest umyślne i może być popełnione tylko w zamiarze kierunkowym. W doktrynie postuluje się *de lege ferenda* zmianę tego przepisu przez użycie wyrażenia „w zamiarze” zamiast „w celu” ze względu na wątpliwości, dlaczego osoba, która wykorzystuje wizerunek innej osoby lub jej dane, godząc się jedynie na to, że swoim zachowaniem wyrządzi jej szkodę, nie ponosi odpowiedzialności karnej¹⁶. Do ustawowych znamion przestępstwa nie należy skutek w postaci wprowadzenia w błąd innej osoby czy też wyrządzenia krzywdy lub szkody. Czyn ten może być popełniony jedynie przez działanie, czyli „podszycie się pod inną osobę i wykorzystanie jej danych osobowych”. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Typ kwalifikowany przestępstwa z art. 190a § 3 k.k. ma charakter powszechny, materialny, może być popełnione z winy kombinowanej (*culpa dolo exorta*) i jest ścigane z urzędu. Warunkiem poniesienia odpowiedzialności karnej jest to, by sprawca mógł przewidzieć, że jego zachowanie spowoduje targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie¹⁷.

Przestępstwo kradzieży tożsamości jest coraz powszechniejsze. Z danych statystycznych wynika, że występuje często. W 2012 r. stwierdzono

---

¹¹ A. Szewc, *Z problematyki ochrony danych osobowych*, cz. 1, „Radca Prawny” 1999, nr 3, s. 24.

¹² Hasło: wizerunek [w:] *Słownik języka polskiego PWN* [online], <<http://sjp.pwn.pl/szukaj/wizerunek.html>>, dostęp: 8 sierpnia 2016 r.

¹³ DzU z 2016 r., poz. 666.

¹⁴ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. — Kodeks cywilny, tekst jedn. DzU z 2016 r., poz. 380.

¹⁵ A. Lach, *Kradzież tożsamości*, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 3, s. 33.

¹⁶ M. Mozgawa, *Komentarz do art. 190a, Teza 14* [w:] M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Lex/el. 2014.

¹⁷ N. Kłaczyńska, *Komentarz do art. 190a, Teza 14* [w:] J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczegółowa. Komentarz*, Lex/el. 2014.

2690 przypadków tego typu, w 2013 — 2925, a w 2014 r. — 3227 (tabela 1) i ich liczba z roku na rok wzrasta.

Tabela 1

Ogólna liczba przestępstw z art. 190a § 1–3 k.k. w latach 2012–2014

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2014	6209	3227
2013	5327	2925
2012	4455	2690

Źródło: <<http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwno-4/63486,Zmuszanie-art-191.html>>, dostęp: 27 grudnia 2015 r.

Należy zwrócić uwagę, że ryzyko związane z przetwarzaniem i udostępnianiem danych osobowych staje się przyczyną wielu nadużyć prawnych. Wśród przestępstw, których popełnienie immanentnie wiąże się z naruszeniem ochrony danych osobowych, wyróżnia się zwłaszcza naruszenie normy art. 286 k.k. (oszustwo). Zgodnie z dyspozycją wskazanego unormowania działanie przestępcze polega na doprowadzeniu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez: świadome wprowadzenie w błąd innej osoby, wyzyskanie błędu bądź wyzyskanie niezdolności do właściwego pojmowania przedsiębranego działania¹⁸. Przy czym trzeba zaznaczyć, że niekorzystne rozporządzenie mieniem odnosi się zarówno do strat majątkowych w mieniu pokrzywdzonego, jak i do spodziewanych korzyści (tzw. *lucrum cessans*).

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że „rozporządzenie takie może polegać na kupnie rzeczy powyżej jej wartości lub sprzedaży rzeczy poniżej wartości, udzieleniu pożyczki, która nie będzie zwrócona, przyjęciu zapłaty fałszywym banknotem, wypłacie przegranej w grze oszukańczej, sprzedaży losu, na który padła wygrana, nabyciu rzeczy obciążonej wadą fizyczną lub prawną, wypłaceniu przez ubezpieczyciela nienależnego odszkodowania”¹⁹.

Wskazania teoretyczne można z powodzeniem przenieść na grunt praktyki. Egzemplifikacją tego faktu będą opisane poniżej kazusy obrazujące sytuacje, w których dyspozycja normy z art. 286 k.k. została w pełni wyczerpana. Zaprezentowane sprawy zostały zakończone wydaniem wyroku skazującego.

Mając na względzie zarówno uwarunkowania metodologiczne, jak i podjęty temat wiodący niniejszego opracowania, autorki zdecydowały się przedstawić wyniki przeprowadzonych badań aktowych. Badania zostały przeprowadzone w 2015 r. i mają charakter wybiórczy oraz pilotażowy zarazem. Badania aktowe zostały przeprowadzone w Sądzie Rejonowym w Olsztynie. Zgodnie z przyjętym stanowiskiem, że „Badane akta w sposób bardzo

¹⁸ Por. L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 340; zob. także: J. Lachowski, A. Marek, *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2013, s. 324–325.

¹⁹ Tamże, s. 341.

dokładny oddają praktykę i pozwalają na formułowanie szeregu wniosków naukowych²⁰, autorki przedstawiły poniższe przypadki celem podkreślenia możliwości występowania realnych zagrożeń związanych z naruszeniem danych osobowych. Mając na względzie wąskie ramy niniejszego opracowania, autorki zdecydowały się na wybranie czterech autentycznych przypadków, na kanwie których sformułowały następujący problem badawczy: na ile aspekty związane z przestępstwem kradzieży tożsamości przyczyniają się do wyrządzenia poważnych szkód i krzywd wobec pokrzywdzonego. Kolejnym zagadnieniem skorelowanym z wytyczonym problemem są profilaktyczne aspekty w zakresie przeciwdziałania zjawisku kradzieży tożsamości.

Biorąc także pod uwagę konieczność sformułowania hipotezy naukowej, autorki założyły, że kradzież tożsamości jest coraz częściej wybieranym sposobem w zakresie możliwości wzbogacenia się, a częstotliwość jej występowania świadczy o poważnej randze podjętego problemu.

O słuszności tych wniosków świadczą choćby wyniki statystyk policyjnych z lat 2012–2014 zgromadzonych przez Komendę Główną Policji (tabela 2).

Tabela 2

Dane statystyczne odnoszące się do liczby popełnianych przestępstw z art. 286 k.k. w zestawieniu z liczbą wszczętych postępowań karnych

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2014	78 681	101 736
2013	73 351	93 971
2012	65 652	84 409

Źródło: <<http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestępstwa-przeciwno-16/63976,Oszustwo-art-286.html>>, dostęp: 2 stycznia 2016 r.

Jak wynika z analizy przedstawionych powyżej statystyk w ostatnich kilku latach, liczba popełnionych przestępstw naruszających normę art. 286 k.k. jest dosyć wysoka, co dodatkowo świadczy o powadze podjętego tematu.

Wracając do wspomnianych przypadków, ich przebieg kształtował się następująco:

- Oskarżonemu zarzucono podrabianie podpisów w dziale reklamacji w jednym z dużych olsztyńskich sklepów. Oskarżony przyznał się do popełnienia wskazanego czynu, a swoje zachowanie tłumaczył trudną sytuację ekonomiczną swojej rodziny²¹.

²⁰ J. Kasprzak, *Wybrane problemy metodologiczne badań w zakresie procesu karnego i kryminalistyki* [w:] J. Kasprzak, J. Młodziejowski (red.), *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, Olsztyn 2010, s. 13.

²¹ Sąd Rejonowy w Olsztynie, sygn. II K 136/12.

- Oskarżonemu zarzucono m.in. podrobienie podpisów na umowie pożyczki. W trakcie trwania postępowania przygotowawczego oskarżony wyjaśnił: „po znalezieniu dowodu doprowadziłem do spisania tej umowy. Na tej podstawie uzyskałem pieniądze i spożytkowałem na własne potrzeby. Po wykorzystaniu danych z dowodu osobistego dokonałem jego spalenia”. W trakcie trwania rozprawy oskarżony ponownie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu²².
- Zgodnie z zarzutami przedstawionymi w akcie oskarżenia oskarżony doprowadził do niekorzystnego rozporządzenia mieniem przez wprowadzenie w błąd co do swojej tożsamości, czym podjął się próby uniknięcia zapłaty za usługę stomatologiczną. Tłumacząc swoje postępowanie, oskarżony stwierdził, że „nie wie dlaczego podał nieprawdziwe dane”. Zagrożenia związane z zachowaniem oskarżonego miały wiele implikacji nie tylko na gruncie prawa karnego, lecz mogły stać się przyczyną odpowiedzialności prawnej także na gruncie prawa medycznego. Fundamentalnym zadaniem lekarza oraz lekarza dentystry jest „wykonywać zawód, zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, dostępnymi mu metodami i środkami zapobiegania, rozpoznawania i leczenia chorób, zgodnie z zasadami etyki zawodowej oraz z należytą starannością²³. Mając na względzie dobro pacjenta, należy zatem uwzględnić nie tylko wiedzę medyczną, lecz także wykazać rzetelność w dokumentowaniu przebiegu choroby. W niniejszej sprawie staranność stomatologa w dopełnieniu powinności związanych zarówno z przebiegiem zabiegu, jak i w obowiązku dokumentacyjnym pozwoliła na uniknięcie błędów w sztuce medycznej. O przypisaniu sprawcy odpowiedzialności karnej świadczą następujące okoliczności. Po pierwsze, o fakcie braku środków za wykonaną usługę dentystryczną oskarżony poinformował dopiero po wykonaniu tejże. Po drugie, podając niewłaściwe dane, oskarżony próbował skierować konieczność uiszczenia należności na inną osobę. Po trzecie zaś, gdyby w bazie pacjentów znajdowała się osoba, która jest uczulona na dany rodzaj środków farmakologicznych (np. znieczulenia), mógłby on tym samym doprowadzić do poważnych konsekwencji ugruntowanych na podstawie ustawy z 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry. Zgodnie ze wskazanym unormowaniem „Lekarz ma obowiązek udzielać pacjentowi lub jego ustawowemu przedstawicielowi przystępnej informacji o jego stanie zdrowia, rozpoznaniu, proponowanych oraz możliwych metodach diagnostycznych, leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania albo zaniechania, wynikach leczenia oraz rokowaniu (art. 31 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry). Gdyby okazało się, że w bazie pacjentów rzeczywiście wpisana jest osoba, za którą podał się oskarżony, stomatolog mógłby udzielić innych informacji odnośnie zaleceń lekarskich, zgodnych z adnotacjami poczynionymi w karcie pacjenta. Dzięki temu

²² Sąd Rejonowy w Olsztynie, sygn. II K 609/12.

²³ Ustawa z 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, tekst jedn. DzU z 2015 r., poz. 464 ze zm., art. 4.

jednak, że pokrzywdzona stomatolog dopełniła swoich obowiązków i kilkakrotnie podjęła próby ustalenia tożsamości oskarżonego²⁴, skrupulatnie wypełniła nadto dyspozycję normy art. 41 wspomnianej ustawy, zgodnie z treścią której „Lekarz ma obowiązek prowadzenia indywidualnej dokumentacji medycznej pacjenta”, co pozwoliło na uniknięcie pomyłki w przedstawionym zakresie²⁵.

Przykładów w zakresie popełnianych przestępstw związanych z kradzieżą tożsamości, co potwierdza zarówno teoria, jak i praktyka, jest bardzo wiele. Prowadzą one bądź, jak obrazuje pierwszy z przedstawionych przypadków, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, bądź też są przyczyną innych problemów pokrzywdzonych powstałych na gruncie prawa karnego oraz prawa medycznego (co potwierdza choćby sytuacja z przypadku drugiego i trzeciego). Nie wzbudza zatem zastrzeżeń orzeczenie w powyższych przypadkach wyroku skazującego, nawet pomimo tego, że nie każdy z tych sprawców zdażył osiągnąć zamierzoną korzyść majątkową. Zgodnie ze wskazaniami Sądu Najwyższego „ten, kto zaciąga pożyczkę, z góry zamierzając jej nie zwrócić, popełnia oszustwo”²⁶.

Warto zatem w tym miejscu zwrócić uwagę na motywację sprawców wyżej wymienionych przestępstw. W pierwszej sytuacji — powtórzmy raz jeszcze — jako powód popełnienia czynu zabronionego podano trudne położenie finansowe rodziny skazanego, w drugiej — skazany kierował się chęcią zysku i przeznaczenia środków finansowych na własne potrzeby, trzeci sprawca zaś, chciał uniknąć płatności za wykonaną usługę stomatologiczną. Nie negując faktu przyznania się wszystkich trzech oskarżonych do winy, należy podkreślić, że motyw popełnienia wymienionych czynów ukierunkowany był na możliwość nieskomplikowanego osiągnięcia korzyści majątkowej (na co zwłaszcza wskazuje przypadek drugi i trzeci). Wyszczególniona motywacja występuje dosyć nagminnie wśród sprawców przestępstw. Stąd też, w takim wypadku, „Jak podnosi się to w orzecznictwie, nagminność przestępczości jest okolicznością skutkującą potrzebą wymierzenia kary surowszej, ale tylko przewyższającej dolny próg ustawowego zagrożenia”²⁷.

Oprócz dowodu, jakim jest przyznanie się do winy, na sprawstwo oskarżonych wskazywały przede wszystkim takie dowody, jak: zeznania świadków oraz oryginały reklamacji i paragony (pierwszy przypadek), zeznania świadków i opinia biegłego z zakresu badania pisma ręcznego oraz dokumenty (drugi przypadek), zeznania świadków i okazanie osoby (trzeci przypadek). Jak pokazują zaprezentowane przypadki, możliwość bezspornego udowodnienia winy sprawców powinna stanowić przestroge

²⁴ W uzasadnieniu wyroku sąd z przekonaniem stwierdził, że zeznania pokrzywdzonej zasługiwały na wiarę — Sąd Rejonowy w Olsztynie, sygn. II K 544/12.

²⁵ Sąd Rejonowy w Olsztynie, sygn. II K 544/12.

²⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 1971 r., sygn. Rw 1249/71, OSNKW z 1972 r., nr 3, poz. 55 [cyt. za:] L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2015, s. 341–342.

²⁷ Z. Muras, *Wyjaśnienia oskarżonego w procesie karnym i w prawie karnym materialnym. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 235.

w dokonywaniu takich czynów. Niemniej chęć (a niekiedy konieczność) zdobycia środków cudzym kosztem przewyższa wskazane ostrzeżenie. Biorąc pod uwagę powyższe, jak również zważając na powszechność tego procederu i jego wieloaspektowy charakter, warto, zdaniem autorek, poświęcić uwagę na profilaktyczne aspekty związane ze zwiększoną ochroną swoich danych.

Na zakończenie warto przyrzeć się jeszcze jednej sprawie rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w Olsztynie dotyczącej kradzieży tożsamości²⁸. Oskarżona, podejrzewając swojego konkubina o inną orientację seksualną, postanowiła dokonać mistyfikacji. Znalazła stronę internetową służącą do nawiązywania kontaktów seksualnych, utworzyła tam fałszywy profil i użyła zdjęcia nieznanego jej mężczyzny, które znalazła na facebooku. Mężczyzna, którego wizerunek został wykorzystany do utworzenia profilu, został niedługo poinformowany przez znajomego, że na profilu znajdują się jego zdjęcia. Po sprawdzeniu i potwierdzeniu faktu użycia jego zdjęć bez jego wiedzy i zgody napisał do osoby, która utworzyła profil, prośbę o jego usunięcie oraz do administratora. Kobiecie przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa z art. 190a § 2 k.k. Zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i sądowym przyznała się ona do winy. Opisała okoliczności popełniania czynu oraz motyw, jakimi się kierowała. Podkreślała, że nie zdawała sobie sprawy, że swoim zachowaniem wyrządzi komuś krzywdę.

W przedmiotowej sprawie sąd dał wiarę wyjaśnieniom oskarżonej, ponieważ znalazły one potwierdzenie w innych dowodach oraz w braku dowodów przeciwnych. Nadto sąd uznał, że oskarżyciel publiczny, zatwierdzając akt oskarżenia sporządzony przez policję, nie dokonał wnikliwej oceny prawnej. Postępowanie oskarżonej nie miało na celu zaszkodzenie pokrzywdzonemu, nie znali się oni wcześniej. Sąd uniewinnił oskarżoną od zarzucanego jej czynu, ponieważ „zachowanie określone w art. 190a § 2 k.k. jest przestępstwem umyślnym zaliczanym do tzw. celowościowej odmiany przestępstw kierunkowych. Ustawa wymaga, aby zachowanie sprawcy było ukierunkowane na określony cel, który w tym przypadku oznacza wyrządzenie szkody majątkowej lub osobistej. Sprawca, podejmując działania, musi mieć wyobrażenie pożądanego dla niego sytuacji, która stanowić ma rezultat jego zachowania. W omawianej sprawie postępowanie oskarżonej nie było wymierzone w pokrzywdzonego, a zatem nie stanowi przestępstwa z art. 190a § 2 k.k.

Konkludując, sposobów zapobiegania przestępstwu kradzieży tożsamości jest wiele, ale nie zawsze są one skuteczne, bowiem zdarzają się sytuacje, na które pokrzywdzony nie ma wpływu. Aby nie paść ofiarą kradzieży tożsamości, należy pamiętać o ochronie swoich danych, weryfikować konta i wyciągi z rachunku bankowego oraz karty kredytowej, a także natychmiast reagować na wszelkie sygnały, które mogą wskazywać na zaistnienie przestępstwa.

---

²⁸ Wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z 21 lipca 2015 r., sygn. II K 497/15, Legalis nr 1322336.

Słusznie zwrócił uwagę Arkadiusz Lach, że skutki kradzieży tożsamości pokrzywdzony może odczuwać wiele lat po tym, jak w sposób nieautoryzowany wykorzystano jego dane. Niektóre dane można pozbawić znaczenia (np. zmieniając hasło dostępu), ale istnieją dane, które są niezmiennie, np. data i miejsce urodzenia lub trudne do zmiany nazwisko²⁹. Zostawiając np. dowód osobisty w zastaw w wypożyczalni sprzętu wodnego lub narciarskiego, na siłowni za kilka lat pokrzywdzony może dowiedzieć się, że zawarł umowę o kredyt gotówkowy lub wziął meble na raty.

Wśród działań profilaktycznych należy wymienić przede wszystkim niszczenie dokumentów zawierających dane identyfikujące przed wyrzuceniem ich do śmieci, przechowywanie ważnych dokumentów w zamkniętych pomieszczeniach — to uchroni przed kradzieżą danych, gdy sprawcy dokonują przestępstwa starymi metodami. Natomiast aby zapobiegać kradzieży tożsamości w Internecie (*phishing* i *pharming*), działania prewencyjne mogą polegać na przechowywaniu poufnych informacji w plikach i katalogach chronionych hasłem, nauczaniu się, jak rozpoznawać fałszywe wiadomości e-mail bądź strony WWW, a także przeprowadzaniu finansowych transakcji *online* tylko na bezpiecznych stronach.

Słowa kluczowe: kradzież tożsamości, dane osobowe, wizerunek, przetwarzanie danych, podszycie się pod inną osobę, oszustwo

Keywords: identity theft, personal data, image, data processing, impersonate another person, fraud

Streszczenie: Wieloaspektowy charakter procedury kradzieży tożsamości sprawia, że jest on coraz powszechniej stosowany. Prosty sposób wzbogacenia się i próba ukierunkowania odpowiedzialności karnej na inne podmioty powoduje, że sprawcy przestępstw coraz odważniej wykorzystują cudze dane dla osiągnięcia swoich korzyści. Przedmiotem i celem niniejszego opracowania jest przedstawienie zjawiska kradzieży tożsamości z punktu widzenia prawa karnego materialnego i prawa medycznego. Przedstawione wnioski zostały sformułowane na podstawie analizy wyników przeprowadzonych badań aktowych.

Summary: Multi-faceted nature of the practice of identity theft makes it increasingly common. A simple way for enrichment and possibility to redirect the criminal liability on other parties means that culprits use other people's data more boldly to achieve their benefits. The object and purpose of this paper is to present the phenomenon of identity theft from the point of view of criminal law and medical law. The proposals have been formulated on the basis of the results of the study of court files.

---

²⁹ A. Lach, *Kradzież...*, wyd. cyt., s. 30.